

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Ennan Ruslan	
LEGAL REGULATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: INTERNATIONAL EXPERIENCE	232
Кирилюк Алла Володимирівна	
ВІЗУАЛЬНА САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ТА ВІРТУАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.	235
Мартинюк Іван Вікторович	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИВАТНИХ І ПУБЛІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ У ПАТЕНТНОМУ ПРАВІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	238
Hrytsenyuk Vladyslav Oleksandrovych	
THE CONCEPT OF LEGAL PROTECTION OF MULTIMEDIA WORKS IN THE SYSTEM OF COMPLEX OBJECTS OF COPYRIGHT	243
Здирко Єлизавета Михайлівна	
ДО ПИТАННЯ ПРАВОМІРНОСТІ ВИДАЛЕННЯ МЕТАДАНИХ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ТА ДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	246
Ларіонов Владислав Сергійович	
ПРАВО НА ЦИФРОВИЙ ОБРАЗ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.	249

СЕКЦІЯ 16. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

Подцерковний Олег Петрович	
ЩОДО РИЗИКІВ НАДМІРНОЇ ЛЕГІТИМАЦІЇ LEX CRYPTOGRAPHICA ТА СУБ'ЄКТІВ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ВІРТУАЛЬНИМИ АКТИВАМИ	254
Войнарівський Микола Миколайович	
ЩОДО ПОТРЕБ ПОДОЛАННЯ ДЕФІЦИТУ АНТРОПОЦЕНТРИЧНОГО ПІДХОДУ В ПУБЛІЧНО- ПРАВОВИХ СПОРАХ ЗА УЧАСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	257
Гофман Олександр Рудольфович	
ЩОДО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	261
Добровольська Володимира Володимирівна	
ЩОДО ГОСПОДАРСЬКО-ДОГОВІРНОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	263
Зама Антоніна Олександрівна	
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ: ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ПОЗОВУ ПРО ВИЗНАННЯ	266
Квасніцька Ольга Олексіївна	
КРИЗА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В МІСТОБУДУВАННІ: ЯК БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУЦІЙ ЛЕГАЛІЗУЄ ЗНИЩЕННЯ ІСТОРИЧНИХ АРЕАЛІВ МІСТ	269
Артюмов Дмитро Володимирович	
ЩОДО НАКАЗНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ.	272
Будзар Павло Степанович	
ЩОДО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.	274
Зарічанський Григорій Віталійович	
ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СМАРТ-КОНТРАКТУ	277
Неділько Сергій Миколайович	
ЩОДО ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВЗАЄМНИМ СТРАХУВАННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.	279
Попович Павло Олександрович	
ЩОДО ЗАСТАВИ МАЙБУТЬОГО ВРОЖАЮ (ПЕРЕДЕКСПОРТНОГО ФІНАНСУВАННЯ) ЯК МАЙНОВОГО НЕПОІМЕНОВАНОГО ЗАСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	282

Список використаних джерел:

1. Некіт К. Г. Переваги та недоліки смарт-контрактів як підстав виникнення права власності. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2020. Вип. 3 (47). С. 101–105. URL: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/229494/228501>.
2. Верес І. Правова природа смарт-договору. *Приватне право і підприємництво*. 2020. Вип. 9. С. 15–26. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/9/4.pdf>.
3. Іванов А. М. Смарт-контракти у договірних відносинах: Реалії та перспективи використання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 4. С. 148–153. URL: http://lsej.org.ua/4_2022/32.pdf.
4. Цимбалюк А. І. Правові погляди на технології блокчейну та смарт-контрактів в Українській правовій системі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. № 90 (3). С. 426–432. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/342177>.
5. Діордіца І. В., Берма А. П., Соловйов А. С. Інтеграція смарт-контрактів на основі блокчейну в спортивне право та нова юридична практика. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2023. № 1. С. 61–71. URL: <https://luhbulletin.dnuvs.ukr.education/index.php/main/article/view/6>.

Ключові слова: смарт-контракт, блокчейн, цивільно-правовий договір, правова природа, правове регулювання, цифрові активи, віртуальні активи, програмний код, самовиконуваний контракт.

Key words: smart contract, blockchain, civil law contract, legal nature, legal regulation, digital assets, virtual assets, program code, self-executing contract.

Неділько Сергій Миколайович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри господарського права і процесу*

ЩОДО ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВЗАЄМНИМ СТРАХУВАННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Дослідження державного контролю за взаємним страхуванням є надзвичайно актуальним, оскільки в умовах воєнного стану традиційний страховий ринок часто виявляється занадто дорогим або ризиковим для певних нішевих груп (аграріїв, перевізників, малого бізнесу). Так, наприклад, товариства взаємного страхування (ТВЗ) як некомерційні організації, що діють на засадах самодопомоги, потребують особливого режиму нагляду, який би поєднував гнучкість управління з жорсткими гарантіями платоспроможності.

У літературі контроль за страхуванням визначається вельми різноманітно, так, на думку одних науковців це «страховий нагляд – це контроль за діяльністю страхових установ, який здійснюється державними органами. Органи страхово-

го нагляду здійснюють перевірку страхових організацій за їх платоспроможністю, надають рекомендації по використанню вільних коштів та страхових резервів, видають ліцензії на здійснення певних видів страхування, затверджують тарифи премій тощо» [1, с. 110]. На думку інших фахівців «метою контрольної форми держнагляду є дотримування інтересів суб'єктів страхової діяльності. Предмет зазначеного контролю – ведення страховиком фінансових операцій, пов'язаних з формуванням страхових резервів, розміщенням активів, забезпечення наявності вільних активів у розмірах не менше встановленого нормативу, а також відповідність діяльності виданій ліцензії» [2, с. 62].

Специфіка контролю у воєнний час полягає у наступному:

- взаємне страхування базується на солідарній відповідальності учасників, так, державний контроль (з боку НБУ як мегарегулятора) у цій сфері має специфічну мету: не допустити перетворення ТВЗ на фінансові піраміди або інструменти відмивання коштів під виглядом «взаємодопомоги»;
- ризик-орієнтований нагляд, адже в умовах війни НБУ має застосовувати пропорційний підхід, так, вимоги до капіталу ТВЗ не можуть бути ідентичними вимогам до комерційних страхових гігантів, проте контроль за якістю активів, у якікладаються кошти членів товариства, має бути безкомпромісним, адже «воєнний стан призводить до збільшення ризику для страхових компаній, які продовжують свою діяльність. Це відбувається через збільшення військової активності, зростання кількості травм та матеріальних збитків, а також зменшення попиту на страхові послуги» [3], а також слушним є думка про те, що «не менш значущим чинником стабільного розвитку страхового ринку є посилення фінансового нагляду за діяльністю страхових компаній. У даному контексті підвищення вимог до платоспроможності страховиків, адекватності страхових резервів та якості активів виступає ключовою передумовою збереження фінансової стійкості сектору. Запровадження ризик-орієнтованого нагляду дає змогу своєчасно ідентифікувати потенційні загрози, запобігати накопиченню системних дисбалансів і мінімізувати ймовірність банкрутств страхових компаній» [4, с. 165];
- соціальна функція, адже ТВЗ часто страхують ризики, від яких відмовляються комерційні страховики (наприклад, пошкодження врожаю в прифронтових зонах або специфічні вантажні ризики). Державний контроль тут має бути «стимулюючим» – підтверджувати надійність схеми для залучення нових учасників.

Тобто, державний контроль за діяльністю ТВЗ має трансформуватися з форми формального ліцензування у форму неперервного пруденційного моніторингу. Чинна законодавча база (зокрема Закон України «Про страхування» у новій редакції) потребує чіткішого виокремлення ТВЗ як суб'єктів із особливим статусом, адже державний контроль має фокусуватися на прозорості структури власності та реальності внесків учасників, забезпечуючи при цьому спрощений

порядок звітності для малих товариств. Специфіка ТВЗ (де страхувальник є одночасно і власником) створює ризик конфлікту інтересів при виплатах. Державний контроль має забезпечувати наявність у кожному ТВЗ дієвого механізму внутрішнього аудиту та комплаєнсу, що підзвітний регулятору.

В умовах сьогодення державний нагляд має включати обов'язкову перевірку планів безперервної діяльності ТВЗ, тобто регулятор повинен мати право вимагати додаткового перестрахування ризиків ТВЗ (у тому числі через державні гарантійні фонди), якщо сукупний ризик учасників перевищує критичний рівень.

Для забезпечення стабільності сектору взаємного страхування пропонується: внести зміни до профільного законодавства, запровадивши статус ТВЗ, що спеціалізуються на воєнних ризиках та для таких організацій встановити нульову ставку податку на дохід за умови спрямування 100 % прибутку у резервні фонди виплат; запровадити в нормативні акти НБУ рівневу систему контролю, так, для малих ТВЗ (з активами до певного ліміту) замінити щоквартальну звітність на річну, але із впровадженням автоматизованого щоденного звітування про залишки на рахунках через API (диджиталізація контролю); законодавчо передбачити можливість часткового перестрахування ТВЗ в державному експортно-кредитному агентстві (ЕКА) або спеціалізованому фонді відбудови, що дозволить ТВЗ брати на страхування ризики, які перевищують їхні фінансові можливості, під державні гарантії та зобов'язати ТВЗ вести реєстр учасників в електронній формі з інтеграцією до державних баз даних, що унеможливить маніпуляції з кількістю членів та обсягом їхньої відповідальності під час перевірок.

Державний контроль за взаємним страхуванням під час воєнного стану має стати цифровим та превентивним. ТВЗ можуть стати потужним драйвером відновлення громад та агросектору, якщо держава забезпечить прозорі правила гри та надійний нагляд, що не «душить» ініціативу, але жорстко присікає зловживання.

Список використаних джерел:

1. Бровко С. В. Страхування в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. № 67. URL: <https://economyandsociety.in.ua/>
2. Сидорчук І. Страхові послуги: особливості надання страхових послуг в Україні в умовах воєнного стану. *Modeling the development of the economic systems*. 2026. № 1. С. 164-168.
3. Криленко В. І., Рудь І. Ю. Страхування: навчальний посібник. Миколаїв, 2019. 260 с.
4. Олійник О. В., Нагаєва Г. О. Страхування: навчальний посібник. Харків : ХНАУ, 2020. 252 с.

Ключові слова: державний контроль, страховий нагляд, взаємне страхування, товариства взаємного страхування, воєнний стан, діджиталізація.

Key words: state control, insurance supervision, mutual insurance, mutual insurance companies, martial law, digitalization.